

פתח דבר

זה שנים רבות עוסק פרופ' בנימין גרוס בחקר תחומים רבגוניים במחשבת ישראל. מאז ומתמיד משלבים מחקריו שני היבטים: היבט מחקר-אינפורמטיבי והיבט חינוכי. החוקר והמורה מתמזגים זה בזה: פרופ' גרוס מוליך את הקורא והמאזין בחן ובאהבה רבה במשעוליה המפותלים של המחשבה היהודית. איש אשכולות, שלא הניח תלם שלא חרשו וחדר שלא ביקר בו. החינויות, הקסם והאהבה לתחומי המחקר ולתלמידים מאפיינים אותו גם היום.

הזיקה והמחויבות למחקר ולחינוך הפכו את פרופ' גרוס לדמות מרכזית בחיי הרוח בצרפת ובישראל כאחת. כמי שהשכיל להיות משפיע ומקובל בזרמים שונים הוא ממשיך להטביע את חותמו על התפוצה היהודית בצרפת ובעולם כולו. פרופ' גרוס נמנה עם מעצביה של המחלקה לפילוסופיה באוניברסיטת בר-אילן. מבחינה אידאולוגית הוא תמך בשילוב הפילוסופיה הכללית והיהודית, ונתן לגישתו זו ביטוי הן בכהנו כראש מחלקה הן בהיותו מרצה מן המניין בה. בתפקידו כדקאן הפקולטה למדעי הרוח הנחיל את הגישה הרב-תרבותית לפקולטה כולה.

חיבה מיוחדת הייתה לפרופ' גרוס לשתי הסוגיות הנדונות בקובץ זה: תשובה וגאולה. הוא ייחד לתשובה ולגאולה ספרים רחבי יריעה, ובחלקם הם מכווני תחומים. בכרך זה חוברים חוקרים ותיקים לפרחי מחקר כדי להעשיר את ידיעותינו בתחומים אלה. המחקרים דנים בתשובה ובגאולה כפי שהתבטאו בתקופות השונות של מחשבת ישראל, החל במחשבת חז"ל, הפילוסופיה היהודית בימי הביניים והקבלה וכלה במחשבה היהודית בעת החדשה ובדורנו. התשובה והגאולה נסקרות בסוגות ספרותיות שונות: מדרש, פרשנות, הלכה, פילוסופיה וספרות. המגוון הרחב של המחקרים המופיעים בספר זה יאה לבעל הגבורות והולם את השקפת עולמו הרחבה.

איש הגבורות הוא עדיין הצעיר הנצחי, והזמן איננו נותן בו את אותותיו. נאחל לפרופ' גרוס שנים ארוכות של יצירה, מחקר, חינוך ועיצוב. ויהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידינו.

רבים וטובים לקחו חלק בהוצאתו של ספר זה לאור. ראשית, תודה לכותבים אשר הקדישו מזמנם ומרוחב דעתם. תודה מיוחדת למר אלי הורן (Eliot Horn), ידיד המשפחה מסאו פולו — ברזיל, אשר כדרכו הטובה נרתם לכל פעילות חינוכית יהודית אינטלקטואלית ואשר סייע רבות ברוחב לב ובנדיבות. תודתנו העמוקה נתונה לד"ר מאיר (מישל) ארנפורייד ולמר ז'אן פול היימן אשר ריכזו סביבם תלמידים, חברים ומכרים על מנת לאפשר את הוצאת הספר לאור.

תודתנו למר אברהם בן אמתי אשר עבר על המאמרים באופן מקצועי וקפדני וערך את לשונם, לגב' מרגלית אבישר, מנהלת הוצאת הספרים של אוניברסיטת בר-אילן, לגב' ענת גל, לגב' אן למדן ולכל הצוות על עבודתם הנאמנה והיסודית.

ספר זה מוקדש ליואל גרוס ז"ל אשר נספה בתאונת דרכים ביום העצמאות התשס"ו. יואל, שהעריך מאוד את אביו, היה שותף בשלבים הראשונים של כתיבת הספר אך לדאבונו לא זכה לראות את סיומו. יהיו הדברים הנכתבים לכבודו של האב זכר לבן.

דב שורץ
אריאל גרוס